

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cienro \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawdave Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

ESTABLISHED 189

Datum v oklepaju n. pr. (Sept. 20-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ANTRACITNA INDUSTRIJA IN STAVKA RUDARJEV.

Minimalna mezda v antracitni industriji je tako nizka, da se ne more izhajati z njo. Minimalna življenska mezda v tej industriji se smatra \$1,500 na leto. Rudarji ki so na stavki, pa izjavljajo, da veliko rudarjev ne zasluži niti te mezde.

Ekonomicarji so preračunili, da delavska družina, obstoječa iz pet oseb potrebuje dva tisoč štiri sto dolarjev na leto, da v času sedanje druginje živi v človeških razmerah in da skrbi za izobrazbo svojih otrok. Vsi izdatki so preračunjeni na najnižje zneske. In kljub temu je treba družini dva tisoč štiri sto na leto. Minimalna mezda v antracitni industriji je pa le \$1,500 na leto. Torej devet sto dolarjev manj, kot pravijo economicarji, da potrebuje delavska družina. Po izjavi rudarjev pa niti te mezde ne zasluži vsi rudarji. Veliko jih je, ki njih letni zaslužek ne doseže \$1,500. Iz tega dejstva se lahko sklepa, v kakšnih razmerah žive delavci, ki izvršujejo ne samo zelo koristno delo za človeško družbo, ampak tudi zelo nevarno delo.

V zadnjem letu je bilo ubitih 538 rudarjev in 80,000 pa ranjenih. Te številke govore, kako rudarji za nizko mezdo tvegajo svoje življenje in zdrave ude, da lastniki premoga bogate.

Premog je naravno bogastvo. Noben človek ga ni skril v zemlji, ampak vedno ustvarjajoča in podirajoča naravna sila je ustvarila ogromne premogove plasti. Človeška družba je danes tako daleč razvita in njena produkcijska sredstva so tako izpolnjena, da bi premog lahko služil v dobro vsem. Ampak dokler bo premog lastnina posameznih privatnih oseb in ne lastnina ljudstva, toliko časa ne more služiti ljudstvu.

Ako se hoče rešiti ta problem, se morajo premogovniki nacionalizirati, t. j. preiti v splošno ljudsko last.

Če bi bili premogovniki v današnji družbi nacionalizirani, bi rudarji prejeli višjo mezdo, konzumenti bi pa premog plačevali po nižji ceni, akoravno je še uveden kapitalistični gospodarski sistem. In zakaj?

Uprava premogovnikov bi postala bolj enotna, kot je danes. Z enotno upravo bi se dali znižati produkcijski in transportni stroški. Odstranjen bi bil profit, ki ga danes spravijo lastniki premogovnikov in podjetniki, ki obratujejo premogovnike v najemu. Vsi ti prihranki bi bili v dobro rudarjem in konzumentom. Enotna uprava bi storila še več. Razdelila bi delo skozi celo leto, da bi rudarjem ne bilo treba po tedne ali mesece čakati na delo, včas pa delati, kot da so zblazneli, ker žel "gospodar" poslati velike množine premoga na trg.

Dokler ostanejo rudniki pod privatno upravo, ni upati, da se razmere za rudarje obrnejo na bolje, pa tudi konzumenti čakajo zaman, da se znižajo premogove cene. Kajti noben privatni lastnik ne obratuje svoje industrije v ljudskem interesu. Ako bi storil kaj takega v kapitalističnem gospodarskem sistemu, bi kmalu bankrotiral. Nacionalizacija premogovnikov ne bo prišla sama od sebe. V prvi vrsti jo morajo zahtevati rudarji, vse delavstvo in farmarji pa morajo podpirati to zahtevo, da bo uspela. V postavodajnih zbornicah ne slišijo glasu, dokler prihaja od posameznikov. Če pa milijoni zahtevajo važne prenosove v produkciji, tedaj se ta glas sliši tudi v postavodajnih zbornicah. Ljudski zastopniki, ki niso bili izvoljeni kot zastopniki delavstva, šele takrat postanejo pozorni na ljudski glas, ako iz tega glasu spoznajo, da bodo v prihodnji volilni bitki obležali kot politični mrlji, kar zanje pomeni konec politične kariere.

Rudarji in drugi delavci se morajo organizirati politično v svoji stranki kot razred, da izvolijo svoje zastopnike v postavodajne zbornice. Socialistična stranka ima v svojem programu razredni boj in kot taka se bojuje za pravice delavstva. Ona izvršuje odkazano zgodovinsko nalogo v interesu vsega človeštva. In kadar bodo rudarji in drugi delavci razumeli resnico, se bo pričela šele izvrševati nacionalizacija industrije.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi Hahov S. N. P. J. in
štatejcev Prosveta.

Uredništvo priporoča vsem dopisnikom, ki pošiljajo dopise osebne prepirljive vsebine, da v smislu pravil S. N. P. J., stran 93, člen XXXVII. zastavijo sebi sledeča vprašanja in odgovore nanje po svoji vesti in jih oddajo z dopisom vrde:

Ali dopis odgovarja resnici? — Ali dopis lahko povzroči takšno ali stavi list na kakšen drug način v nevarnost? — Ali je dopis hujkajoč? — Ali bo dopis škodoval jednoti? — Ali je bil dopis napisan iz osebnega maštevanja? — Ali dopis povzroči nepotreben prepir v jednoti ali pri društvu? — Ali dopis dela reklamo za kakšno privatno podjetje in privatno kupeljo?

Dopisniki, ki ne bodo z dopisi osebne prepirljive vsebine dopisali odgovora na ta vprašanja, ne morejo pričakovati, da pojdejo dopisi v list; ker jim pravila to branijo.

Taki dopisi morajo biti v smislu točke 5, člen XI, stran 40 podpisani s polnim imenom.

Vsak dopisnik naj tudi točko pazno prečita, ko odda dopis uredništvu. V smislu te točke so dovoljeni le taki dopisi, v katerih je dostojna in stvarna kritika.

Fairpoint, Ohio. — Naveličal sem se čakati, kdaj zagledam kak dopis oddat, zato se oglašam sam, da opišem tukajšnje delavske razmere. V tej naselbini je pet rudnikov. Trije so bolj oddaljeni, dva sta pa blizu. Eden je zaprt že dalj časa in izgleda, da bo še za naprej, drugi rudnik pa je še dosti dober, le kamenja je v njem preveč, namreč po dvanajst do šestnajst palcev. V tej majni nas je bilo vseh zaposlenih približno tri sto ljudi. Pred tremi meseci je prišel prezident od kompanije in nas je v svojih besedah prosil, če bi bili zadovoljni za tri mesece, da bi nas plačal mesečno, ker ta kompanija da ima zapreke, ko razpečava premog, da ne more precej dobiti denarja in nas plačati. Nismo hoteli tega sprejeti. Če se ne motim, smo bili doma deset dni, predno smo šli nazaj na delo. Kompanija ima tu blizu šest majni, tri so v Ohiju, tri pa v Zapadni Virginiji. Izvedeli smo, da so pri onih petih majnah zadovoljni z mesečno plačo za tri mesece in ne več, na kar smo tudi mi bili primorani vrniti se na delo za mesečno plačo skozi tri mesece. Sedaj so nam potekali ti trije meseci, ko smo mislili, da nas bodo zopet plačevali vsaka dva tedna, kakor je tudi zakon. Toda vse se vidi, da kompanija ne upošteva zakona, ko se gre za pravice delavcev.

Le pogledjte, kako se godi delavstvu! Kompanija je že za celo leto naprej vse spisala, kako da nas bodo plačevali mesečno in ne več na dva tedna kot bi morali. Kakor mi je znano, tudi pri onih petih majnah niso zadovoljni z mesečno plačo. Pri majni kot jaz spadam smo pa že odložili orodje na devetega oktobra. Držimo se trdno in upam, da se tudi bomo, dokler ni zmagala na naši strani. Nekaj se sliši, da kompanija ne bo upoštevala tega za to majno, da jo bodo rajši zapirali kakor bi nam plačevali na dva tedna. Če pa pride do tega, bo pa treba nam trpinom pokopati tiste stare krampe in iti s trebuhom za kruhom. Le kdo ve, kje bomo dobili kako zavetje, da prestanemo dolgo zimo in spet dočakamo spomlad.

Pozdrav vsem zavednim delavcem in članstvu S. N. P. J. — Jacob Kocian.

Nokomis, Ill. — Tu živitarimo. Eden rudnik od Indiana Illinois Coal korporacije obratuje po tri dni na teden, ali delo je težko dobiti, ker gospod boss je precej natančen, da mladim pod dvajsetim letom dela ne da, kakor tudi ne onim, ki so se prekoračili petinštirideseto leto. Preim na da dela, kar niso še dosti navajeni in se prehitro poneurežijo, drugi se pa ne morejo več izogniti nesrečam, ker so prestari in prepočasni. Glavni vzrok je pa ta, ker v tem okraju ali countyju je osem premogovnih rudnikov, od katerih obratujejo samo trije, čeprav je dosti brezposelnih od sosednjih rogov

le leto in dve, ki ne morejo dela dobiti. Premogarji vendar se prihajajo od drugod, in v nekaterih slučajih imajo več arde kakor domačini.

Za nedeljo dne osmega novembra je sklican javni ljudski shod v Holmes Opera House ob dveh popoldne, na katerem bo govoril stari boritelj za delavsko pravico, Evgen Deba. Vstopnina je 25 centov za osebo. Kakor je videti s plakatom, ki so prilepi po vseh javnih vogalih, je moč že precej prestat v njegovem življenju. Vendar se še dobijo ljudje, ki še danes zabavljajo čez Deba, češ, kako je on bogat in kako da prodaja delavstvo. Na take zvaljivce se ne smemo ozirati. Res je, da ima stari borec komaj še par belih las od zadaj pri svojem sedemdesetem letu, katerega je obhajal dne 5. nov. med svojimi tovariši v St. Louisu, Mo. Ali predno bodo kaki zdrabbarji toliko napravili za delavstvo kolikor je Deba, bodo izgubili glave. Razume se, da nekateri merijo čevlje za druge, po svojem kopitu, a jezi jih, ko ne dobijo priložnosti, da bi delavstvo prodajali. Zato vsi na shod dne 8. novembra ob dveh popoldne iz Nokomisa in sosednjih naselbin.

Sodrug Deba bo imel po Illinoisu takom meseca novembra precejšnje število govorov na javnih shodih. Priredila bo shode socialistična stranka države Illinois. Kolikor je dosedaj znano, so aranžirani po drugih illinoiskih naselbinah sledeči shodi:

V Collinavillu v petek dne 6. novembra v Miners Temple Theater.

Staunton. — V ponedeljek dne 9. novembra v Miners Theater.

Gealesburg. — V nedeljo dne 15. novembra ob 2:30 popoldne v Armory.

Canton. — V ponedeljek dne 16. novembra v Christian Church Auditorium.

Peru. — V torek dne 19. novembra ob 7:30 zvečer v Turner Hall.

Streator. — V nedeljo dne 22. novembra ob 2:30 popoldne v Eagles dvorani.

Peoria. — V ponedeljek dne 23. novembra ob 8:30 zvečer v Old Armory Building.

Auburn. — V ponedeljek dne 30. novembra ob 7:30 zvečer v Miners Hall.

Poleg tega se pripravljajo shodi še po drugih naselbinah, pri katerih bo tudi nastopil sodrug Deba, in sicer v Gillespie, Mt. Vernon in Davenport. — Luka Groser.

Waukegan-North Chicago, Ill. — Velik vihar se je dvignil po končani 8. redni konvenciji radi par izpremem, ki jih je odobrila večina delegatov. Nekaterim pregorelim vrnikom ni všeč par točk, ki so bili izpolnjeni in okleščene tako, da v resnici odgovarjajo našim idejam. Nalašč pijejo tako, da nekateri njihovi bralci niti ne razumejo, kako se točke pravilno glase. Vseeno bog jim odpusti greh, saj drugače menda že ne bi imeli kaj pisati. Takrat ko je bila konvencija, je bila neznosna vročina in balatjalni muh so nam delali zgago. Če pa danes kdo pogleda sem v Waukegan, bo videl čez in čez belo snežno odejo. Obiskala nas je namreč že prava sibirska zima. Ko bi jaz imela vremensko kuhinico v rokah, bi naredila ravno narobe, da ne bi bilo treba vsem od kraja tako "švicati", kot bi nas ploha obila, posebno če smo se malo zavrteli. Vseeno pa je bilo videti vedno veselo in vedre oblike naših delegatov in ne bo nam šla iz spomina njih vesela narava.

Zdaj ko so se razšli na vse vetrove, je zavladovalo pravo dolgočasje. Narodni dom je izgledal kot panj čebel, da je bilo veselje opazovati hitro vrvenje. Zdaj, ko smo kuharice odlošile "ta velike kuhinice", lonce in skleda, se pa še neshetokrat spominjamo, kako je bilo prijetno, čeprav se je bilo treba precej zasukati vseh. Le škoda, da ni bilo več časa za njih razvedrilo. Naša želja je bila, da bi imeli kolikor mogoče več zabave, pa je bilo nemogoče izpeljati kot je bila naša želja. Za kar naj delegatje opreost, za enkrat je delo končano. Osmo redna konvencija pa nam vsem Waukegančanom in North Chicagočanom ostane v trajnem spominu.

Pozdrav vsem delegatom in članom S. N. P. J. — Bivša kelarica.

Mezde in višje vsote delavstva in sredstva dohodka

Narodni dohodek je skupna vsota letnih dohodkov vseh prebivalcev kontinentalnih Združenih držav. Dohodki nekaterih so brestili ali dividendi na vloženih glavicah, dohodki drugih so isti dohodki na trgovini ali obrti, profesionalci imajo svoje za- duške, dohodki nastavljencev o- tiroma delavcev so plače in mez- fe. Skupna vsota plač in mezd v raznih panogah industrije v Združenih državah so l. 1919 našla skoraj 34,770 milijonov dolarjev. Razum manjših zača- nih upadov je ta skupna vsota plač in mezd stalno rasla od l. 1899 naprej, ko je znašala 14,960 milijonov dolarjev.

Nenavadna delavnost v tovar- niških industrijah l. 1920 je po- višala skupno število plač v tem letu na čez 41,56 milijonov do- larjev. Naslednjega leta pa je veliki upad v tovarništvu, ru- jarstvu, stavbinstvu, prometu in poljedelstvu skrčilo skupne plače nazaj na 34,700 milijonov dolarjev.

L. 1909 so plače in mezde tvo- rile 55 odstotkov skupnega do- hodka vsega prebivalstva. L. 1921 so plače in mezde tvorile 58 odst.

Te številke so posnete iz po- ročila organizacije National Bu- reau of Economic Research, ki se bavi z znanstvenim razisk- vanjem gospodarskih vprašanj. Poročilo bo kmalu izdano javno- sti.

Tovarništvo prispeva največ- ji del plač in mezd ameriških prebivalcev (v okroglih števil- kah) 13,624 milijonov l. 1919, 17, 368 milijonov l. 1920 in 11,050 le- ta 1921.

V l. 1919, ki je najbolj značil- no leto, je skoraj 39 odstotkov vseh plač in mezd v Združenih državah izviralo iz tovarniških industrij.

Poljedelstvo, na drugi strani, dasi je temeljna industrija de- žele, je prispelo le 4 odst. skup- nih plač. Razlog za nizko vsoto poljedelskih plač je pač ta, da večino dela opravlja farmar sam in njegova družina.

Država New York ima največ- jo svoto plač in mezd izmed vseh iržav. Leta 1919 so nastav- ljenci v državi New York preje- li 14.4 odst. vseh plač v Zdu- ženih državah. Ta odstotek je posebno pomemben, ako se po- misli, da je isto leto država New York imela le 9.8 odst. vseh prebivalcev Združenih držav.

Država New York a svojo "payroll" od čez pet bilijonov do- larjev je daleč prednjačila naj- bližjega tekmeča, Pennsylvanijo, industrije katere države so izpla- čale skoraj 3674 milijonov na pla- čah in mezdah. Illinois je bil tretji s skoraj 2735 milijoni in Ohio četrti s skoraj 2385 miljo- ni.

Država Massachusetts je bila peta s skoraj 1908 milijoni plač. Kalifornija s 1517 milijoni je bi- la na šestem mestu in država Michigan s 1507 milijoni na sed- mem. New Jersey je stala na osmem mestu s 1464 milijoni plač.

Povprečno so l. 1919 imeli naj- višje plače delavci v treh zapad- nih državah, Montana, Nevada in Wyoming. New York je v tem pogledu stala na petem me- stu. Najnižje povprečne plače so bile v državi Mississippi.

Povprečni dohodek (plače ali mezde) delojemalcev v sledečih šestih državah je bil v treh letih tako-le:

	1. 1919	1. 1920	1. 1921
Montana	\$1,363	\$1,496	\$1,120
Nevada	1,344	1,347	1,313
Wyoming	1,325	1,399	1,479
Michigan	1,305	1,595	1,061
New York	1,200	1,609	1,360
Mississippi	600	737	613

F. L. I. S.

ZA KRATEK ČAS.

Zenaka.

On: Oh, draga, zadnja noč se mi je sanjalo o tebi.

Ona: Kako sem pa bila oble- čena, dragec?

Nova francosčina.

— Sosedova Francka se je to- rej v dveh tednih naučila fran- coski. Jaz tega ne razumem.

— Tudi Francozi je najbrž ne razumejo.

ZARNOMET

"Nov" socialni red.

Narodni svet kongregacijskih cerkvenih občin v Ameriki (pro- testanti gotove barve) je pred kratkim na svojem zboru v Washingtonu sprejel nov social- ni red za svoje pristaje. Prva točka tega reda se glasi:

1. Vsi skupinski interesi, bo- diši skupine delavcev ali kapita- listov, morajo služiti blaginji človeške družbe kot celote, o- bratno pa mora družba zagotovi- ti pravičnost vsaki skupini.

To zadostuje. Drugih točk katerih je enajst, ni treba ome- njati. Že prva točka jasno doka- zuje, da je "nov socialni red" ze- lo star; nekaj desetletij ga že imajo na — papirju.

Dokler bodo protestanti in ka- toličani in vsi drugi kristjani sa- mo pridigali kapitalizem, da mo- rajo "služiti blaginji človeške družbe", toliko časa bodo kapita- listi brez skrbi služili najprvo sebi, prvo sebi, drugo sebi, tre- tje sebi in šele potem, če kaj o- stane, dajo družbi. Družbi pa ne bo treba zagotavljati nobenih pravic kapitalistom, ker jih sa- mi grabijo z obema rokama.

Dokler bodo protestanti in drugi kristjani samo pridigali, ob volitvah pa volili demokrate in republikance, toliko časa bo dobro preskrbljeno za blaginjo — kapitalistov.

Lonec in kotel se obtožujeta.

Angleži se nekaj zgražajo nad Francozi, ker so zadnji poklali okrog 5000 oseb v Damasku.

Ali so Francozi že pozabili kaj so Angleži naredili med vojno v Amritsarju v Indiji? In v Egiptu? In zadnjič v Sanguju na Ki- tajskelem?

Angleži in Francozi — njihovi buržoazni in kapitalistični vla- darji namreč — si lahko vzajem- no pritrdijo, da hudiči so. Hudi- či so, toda že na tem svetu. An- geljev, žal, ni nikjer.

Kdo pravi, da nas bo 300 mil- jonov?

Zvezni biro za ljudsko štetje po- roča, da se v Združenih drža- vah vsako minuto narodi pet o- trok. Narodni varnostni svet pa poroča, da avtomobili ubijejo štiri osebe vsako minuto.

Zlomke je, ker avti nič ne iz- birajo.

Nikdar!

Babilonski duhoven pred 5000 leti: "Naš bog Murdok je živ in nikdar, nikdar, nikdar ne bo nje- govo ime pozabljeno!"

Aha!

Cenjeni K. T. B. I Naš gospod Črni so rekli, da edina kara, v kateri gredo na izprevoz, kadar pridejo v Chicago, je Kazamir- jeva Columbia Six, ki še ni ni- kogar povzela! Naš gospod Črni so tenke vesti, so so! Omigosh! — Sheboyganaki Peeping Tom.

Pripovedka.

Bilo je mesto v Ameriki. V mestu je bila policija. Na čelu policije je bil chief Pete Crooky. Nekega jutra je prišel k njemu kruk in mu pokazal bankovec za sto dolarjev. Chief se je tako grozno razardil, da je dal kruka takoj zapreti. Od tistega časa je imel chief mir pred vsemi kruki. Mesto je tudi imelo mir in ga i- ma še danes, hvalabog.

Komu gre poklon: farmarjem ali Hrvatom?

Poročevalec čikaških "Daily News" poroča iz Zagreba: Hrva- škí kmet bi se po svoji noši ne ločil dosti od ameriškega far- marja, če bi nosil arajco, v hla- čah in hlače v škornjih. Klobuk imata oba zelo širok.

Čikažani zdaj vedo, kakšen je — ameriški farmar.

Slava ligi narodov!

Na Balkanu bo zdaj mir do prihodnje vojne.

Pertinentna vprašanja.

Koliko bodo pa dali za slepe- tisti, ki so jih oslepeli?

K. T. B.

TAJNİKOM IN DOPISOVAL- CEM PROSVETE NA ZNANJE.

Vsi dopisi morajo biti pisani s črtilcem, ne s svinčnikom.

RAZNE VESTI

KITajska bo zaslišana.

Washington, D. C. — Ameriški diplomatični zastopnik Mac Murray je po radiju poslal Washingtonu detajlirano poročilo o zahtevah, ki jih je zastavil maršal Tuančijui, provizorični predsednik pekingške vlade a C. T. Vangom, kitajskim delegatom vred tujezemskim silam, da pokaže, da je ameriška politika naklonjena Kitajcem. Department ne omenja častniškega poročila, po katerem bo 200 kitajskih dijakov nasloščilo vhod v konferenčno poslopje, da protestirajo proti zavajanju odprave kontrole nad kitajsko colnico.

Citati iz govorov angleških in japonskih zastopnikov, ki jih navaja MacMurray, pokazuje, da bo Kitajca colninska avtonomija dovoljena v bližnji bodočnosti, ampak le tedaj, ako Kitajci bodo tako vlado, da jo bodo zapadne sile potrdile za odgovorno.

Turki proslavili obletnico republike.

Carigrad, 31. okt. — Turčija je včeraj proslavila drugo obletnico proklamacije turške republike. V Carigradu so bile zaprte vse trgovine, mesto je bilo v zastavi in zvečer so žvigale rakete. Najzanimivejši del proslave je pa bil, da ni smel nihče pokazati zunaj hiše s fesom na glavi. "Imej klobuk na glavi, ali pa boš gologlav!" je bil ferman policije. Nekaj Turkov, ki se fanatično drže starih šeg in tradicij, je kljubujoče prišlo na ulice s fesom in turbanom na glavi. Niso jih imeli dolgo. Mnogi drugi moških so jim strgale fese z glav in jih raztrgale na kosce, policija je pa mirno gledala in se smejala. Trgovci s klobuki imajo zdaj zlate čase v Turčiji. Mnogi Turki nosijo tudi moderne lahke kape, ki se jim pa ne podajo posebno dobro.

MLADI LA FOLLETTE V GLAVNEM MESTU.

Washington, D. C. — Mladi La Follette, ki je bil v Wisconsinu izvoljen senatorjem, je prišel v glavno mesto. Posvetuje se s senatorji in kongresniki iz države Wisconsin in drugimi naprednimi elementi v kongresu glede programa za prihodnje zasedanje.

Od odklanja vsak razgovor, kako bo napadel vrste stare garde v prihodnjem zasedanju, temveč le povdarja, da bo zvest spolnjeval obljube, ki jih je dal svojim volilcem, kot je to storil tudi njegov oče.

ŽELEZNIČARJI VZTRAJAJO V STAVKI.

Hagerstown, Md. — Stavkujočim železniškim strojevodjem in kurjačem na Western Maryland železnici so izplačali mezdo v Cumberlandu. Niti eden izmed njih ni vprašal, da ga železnika družba nastavi, kot zahteva železniški predsednik Byers. Strojvodje in kurjači so pri volji čakati, dokler ne mine trmoglavost predsednika železniške družbe.

Strojvodje in kurjači vidijo, da se Baltimore & Ohio in New York Central železnica pullita, katera izmed njih postane lastnica te železnice, ki se nahaja v finančnih potežkočah. Obe železniški družbi smatrajo železničarje za naklonjeni železničarskim organizacijam.

LESNI TRUSTOVCI OPRANI.

Washington, D. C. — Republikanska večina v zvezni obrtni komisiji je zavrgla obtožbo proti Chicago Retail Lumber Dealers Assn., ki jim očita, da so se združili z namenom, da navijajo cene navzgor in omejujejo obrt. Komisarja Nugent in Thompson sta glasovala proti večini.

Fašisti zabodli mehiškega konzula.

Pariz, 31. okt. — Inocenski konzul v Italiji so vložili protest pri italijanski vladi radi napada na mehiškega konzula v Milanu. Napadli so ga fašisti z bodali in lahko ranili. To je že drugi fašistični napad na inozemskega konzula.

Večerno šole in kaj se lahko v njih učimo

Mnogo priseljencev ne ve, da je mnogo zavodov v Združenih državah, ki se jih lahko poslužuje v svojo veliko korist, ne da bi jim treba plačati centa. Na primer, kar se tiče šolskega poduka, je malokatera dežela n svetu, ki bi nudila toliko brezplačnih vzgojevalnih ugodnosti Ameriški narod je navdušen prištevati splošne ljudske naobrazbe in šolske oblasti storijo vse kar je v njihovi moči, da zadostuje katerikoli vzgojevalni zahtevi, na katero se obrača njihova pozornost. Dostikrat človek sreča novodošlece, ki se mnenja, da brezplačne šole in druge ugodnosti se tičejo le tu kaj rojenih Amerikancev in državljanov. To ni prav nič res. Narobe, dejstvo je, da se ameriške vzgojevalne oblasti stalno trudijo in so srečne, da morejo priti v dotiko s tujerodcem, da izumijo nove izdatnejše metode za njihovo poučevanje in da jih privabijo v dim dalje večjem številu za večerne tečaje.

Malokatera skupina našega prebivalstva utegne toliko okristiti se s šolskim podukom za odrasle kolikor ravno priseljenec. Smejo pohajati brezplačne večerne tečaje, kjer se lahko učijo angleščine in dobivajo poduk v državljanskih stvarih, ako se hočejo naturalizirati. Lahko pohajajo enega izmed brezštevilnih obrtnih tečajih, kjer se naučijo nove obrti, ako jim prejšnji poklic ne nudi zadosti zaslužka v novi domovini, ozroma kjer se lahko izpolnjujejo v svojem poklicu in si s tem zagotovijo boljšo bodočnost. Gospodinje, ki jim ni lahko biti izven hiše zvečer, imajo priliko učiti se angleščine v tečajih po dnevi.

Lahko vzamemo mesto Chicago kot vzgled velikega dela, ki se vrši na polju izobrazbe za odrasle. Brezplačne javne šole pod vodstvom mestnega šolskega sveta nudijo tečaje, ki dajejo vsakomur priliko, da izpolnjuje svojo mladinsko izobrazbo ali da poveča svoje znanje in izurjenost. Vzdržujejo se poseben tečaj za poduk angleščine onim, ki govorijo druge jezike. Sistematično se podučuje govoriti, čitati in pisati angleški. Kake važnosti je to za priseljenca, je odveč ponavljati. Daje se tudi poduk, ki je potreben za nove državljane.

Šolski svet nadalje vzdržuje tečaje v angleščini in državljanstvu v vsaki tovarni, kjer je to mogoče in kjer je več delavcev, ki to želijo. Delavci, ki radi delovnih ur ali radi drugih vzrokov, ne morejo pohajati rednih večernih tečajev, šolski svet za njih. V nekaterih slučajih je tudi preskrbljeno za oskrbo dece tekotom šolskih ur. V sedanjem šolskem letu se je poskrbelo za dnevne tečaje tujerodnih žensk v 45 šolskih poslopih.

Da se pomaga onim, ki hočejo vložiti prošnjo za državljanstvo in se morajo podvreči izpitu pri naturalizacijskem izpraševatelju in pred sodiščem, obstojijo posebni tečaji, kjer se sodelovanjem naturalizacijskega urada nudi poduk v državljanstvenih stvarih. Učenci se lahko vpišejo v te tečaje, kadar hočejo, in jih dovršijo, kadarkoli so vsposobljeni, brez ozira na to, koliko časa so pohajali ta tečaj. Ko uspešno dovršijo ta tečaj, dobijo od šolskega sveta in naturalizacijskega urada spričevalo. To spričevalo priznava sodnik kot zadosten dokaz, da je prošnik zadosten dokaz, da je prošnik, kar se tiče njegove vzgoje, sposoben za državljanstvo. Ti tečaji so dodatni k onim za angleščino in nudijo učencu urno gledčino in nudijo sistematično razumevanje o vladnem sistemu Združenih držav. Vključuje tudi poduk o zemljepisju in zgodovini Združenih držav, o delokrovnih federalnih, državnih, okrajnih in mestnih vlad in popolne informacije glede naturalizacijskega postopanja in ustave Združenih držav.

Seveda, brezplačne večerne šole se ne vzdržujejo samo za

tujerodce. Na tisoče tukaj rojenih Amerikancev — moških in žensk — pohaja večerne tečaje, da izpolnjujejo svojo splošno izobrazbo ali da se učijo nekakega rokodelstva, obrti ali umetnosti. Daje se poduk v srednješolskih učnih predmetih in v trgovini; veliko je številu tečajev v tehničnih, industrijskih in inženstvenih strokah. Obstojijo tečaji za kuhanje, šivanje, dobočarstvo. Za one, ki hočejo ogajati tečaje v trgovskih, obrtnih in drugih predmetih, je veliko vrst poduka na razpolago, la bi bilo v preveliko navedati vse. Najbolj popularni so tečaji za knjigovodstvo, stenografijo, strojeplasje, avtomobilsko inženirstvo, za prsto, strojno, mehanično in arhitekturno risanje, elektriciteto, strojništvo, tiskarstvo, mizarstvo, matematiko, glasbo in govornišvo. Mnogi izmed teh tečajev so seveda koristni le onim priseljencom, ki so se vsaj nekoliko naučili angleščine. Ali imamo mnogo slučajev inteligentnih priseljencev, ki so ravno v teh slučajih našli priliko izpolnjevati svojo angleščino. V lanskem šolskem letu je čes 35.000 moških in 27.000 žensk pohajalo večerne ljudskošolske (elementary) in srednješolske (high-school) tečaje.

V drugih mestih obstojijo več ali manj iste ugodnosti. Mnogo je ljudi, ki bi se radi posluževali izredne prilike, ki jih nudi predkarna ustanova ameriških večernih šol, pa ne vedo, kam bi se obrnili in kako bi se vpisali. Naj se obrnejo do najbližje šole za informacijo, ali pa, ako se bojijo, da jih ne bodo tam razumeli, naj se obrnejo do kake znane jim organizacije ali do urednika tujezzične novine, ki bo jih pravilno napotil. Javne knjižnice (public library) so tudi primeren kraj, kjer človek dobi primerne informacije v tem pogledu. V večjih mestih imajo knjižnice urednike, ki govorijo tuje jezike. — F. L. I. S.

Bodimo prijazni napram ubogim bogatašom!

George R. Kirkpatrick.

Revija "The Nation's Business", katera odločno zagovarja denarne mogotce, priporoča od pomoči proti davkom na sledeči način:

1. Preneha naj se objavljanje vplačanega dohodninskega davka. Na ta način naj se skrijejo roparji, da bodo lahko akrili svoje je nagrajeno bogastvo in ne bo treba spravljati v javnost, na kak način so dobili viro postavne tatvine.

2. Prenehajo naj se vsi zemljiščni davki in davki na darove. Z drugimi besedami se to pove: Pustimo premožne roparje, naj izročijo svoje milijone in bilijone svojim industrijskim princem in priležnim kapitalizmom — kot kralji in cesarji podajajo svoja žezla, krone in prestole le nim pljavkam, krvoseom delavstva vsega sveta.

3. Znižati korporacijske davke na deset procentov. Pa tudi vsak davek lahko odvzamemo z njih ramena, da bodo še bolj svobodno lahko nalagali svoje težke davke na ameriško ljudstvo, ki so že mnogo težji kot so bili kdaj davki političnega despotizma ali republike v starih ali modernih časih.

4. Znižati naddavek do makulmuma okoli 25 procentov. Ali ne glede na to, kako obsežno je grabil mogotce, pustimo, da ima ropar sam 75 procentov nagrabljenega. To se pravi, imejmo uamlijenje z našim kapitalističnim roparjem.

5. Znižajmo davke okoli \$350.000.000.

6. Vse to storimo že pred 15. marcem, tako da bodo imeli davkoplačevalci korist od tega še prej kot bo prišlo prvo plačilo.

To so precej groba priporočila. Pa kakor jih grobo priporoča kapitalistično trobilu, vendar pa ostanejo, ker bodo služila denarnim mogotcem. Pomnilimo, da je skoraj vse ameriško časopisje sedaj zaposleno v gotiji za znižanje davčnega bremena s raznim kapitalizmom!

Načrt za novo kopalnico v Gradenju na Primorskem je izdelal inž. Cuzzi iz Poreča, stanujoč sedaj v Gorici. Za svoje delo je prejel deset tisoč lir nagrade.

Vesti iz Jugoslavije

Volitve župana v Zg. Šiški. — Za župana v Zg. Šiški je bil 12. oktobra izvoljen Ivan Zakotnik z 20 glasovi, za podžupana pa Fr. Šušteršič z 19 glasovi. Za občinske svetovalce so bili izvoljeni: Ivan Čarman (20 glasov), Andrej Lombar (18), Mihael Kavčič (18), Josip Kurnik (17), Vinko Kogovšek (17), Al. Brlič (17) ter Matija Perko (17 glasov). Vsi so pristali SDS. Nasprotni kandidati so dobili po 16 glasov.

Poneorečen atentat na predsednika Orjuna. — Pod tem naslovom poteka "Sl. Nar.", da je bilo dne 11. okt. zvečer pred vodom v karavanski predor v Podrožici na brzovlak v katerem se je iz Celovca vračal inž. M. Kranjec, oddanih več strelcev ter da je eden izmed projektilov prebil tudi alpo kupeja, v katerem se je nahajal inž. Kranjec. V Celovcu sta bila inž. Kranjec in oblaštati tajnik Orjuna Verič dne 10. oktobra aretirana ter šele čez eno uro izpuščena.

Statistika invalidov. — Ministrstvo za socialno politiko je nedavno dovršila statistiko invalidov in njihovih rodbin v Jugoslaviji 48 tisoč 716 vojnih invalidov 211.190 invalidskih rodbin, ki že prejemale invalidnino in državne dodatke.

Najden mozaik v Splitu. — Pod ruševinami stare blakupije v Splitu so našli dobro ohranjen mozaik, ki stoji na prvotnem mestu Dioklecijanove palače ter je — kakor vse kaže — tvoril pločnik okoli mavzoleja. Odkopavanje mozaika se še nadaljuje.

Po toči oškodovane občine o sproščene davke. — Ministrski svet je na predlog poljedelarskega ministarstva sklenil, da se oproste državnega davka vse one občine, ki so trpele valed toče osiroma povodnji ter je bil uničen pridelek. Take občine so za dve leti oproščene plačevanja davkov.

Afera v orednjem uradu delavske zavarovalnice. — Ko je svojedobno na Brentovcu med tamkajšnjimi bolniki laburhalna gladovna stavka, se je vsa javnost živo zanimala za vzrok nezadovoljnosti bolnikov. Kakor poročajo zagrebški listi, je Orednji urad za zavarovanje delavcev odredil valed številnih pritožb bolnikov preiskavo ter izvršil nenadno akontrancijo zdravilišča. Pri tej priliki se je baže ugotovil primanjkljaj 400.000 dinarjev. Dva uradnika zavoda sta suspendirana.

Človeško truplo v vaški mlakuži. — V bližini Bele cerkve na Dolenjskem se je je neke mlakuže še dalje časa širil neznan smrad. Ko so pred kratkim omenjeno mlakužo preiskali, so opazili človeško nogo, pozneje pa v navzočnosti sodne komisije truplo tamkajšnjega domačina, o katerem se je domnevalo, da je že meseca maja odšel v Ameriko. Zdravniška preiskava je ugotovila, da ima mrtvec razbito lobanjo in je brez dvoma postal žrtev zločina. Aretirani je bil neki domačin, na katerega leti sum, da je izvršil zločin. Uvedena je sodna preiskava, ki utegne razjasniti zagonetni dogodek.

Stavka v solinah na Pagu končana. Ministrstvo za socialno politiko je prejelo obvestilo, da je stavka delavcev v solinah na Pagu končana v prilog delavcev. Delavske plače so se zvišale za trideset odstotkov.

Teška nezgoda na morju. V bližini Šila otoka se je pripetila nezgoda, pri kateri se je smrtno ponesrečil 70 letni starec Ivan Lončarić. Z ladjo se je s Krka vračalo nekoliko žensk v Šila. V bližini Šila pa je močna burja prevrnila malo ladjo, tako da so vsi potniki popadali v morje. Imel so toliko priatnosti duha, da so se oprijeli pomoči. Šele čez tri ure je prišla ladja. Vsi so bili rešeni, le starec Lončarić je na transportu v Šila umrl.

Ljubljanska tragedija na Bledu. — Kakor smo nedavno poročali, sta v "hotelu Petran" na Bledu izvršila samomor mlad moški in približno dvajsetletna gospodična, katerih identiteta se sprva ni mogla dognati. Sedaj se je ugotovilo, da je mladenič, ki je kakor vse kaže — ustrelil najprej svojo ljubimko, potem pa še samega sebe. Ludovik Namorč, uslužbenec tvrčke Singer v Mariboru, ona pa Terzija Po-

Slovenska Narodna

Ustanovljen 2. aprila 1904

Podporna Jednota

Inkorp. 17. Junija 1897 v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calkins; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 102, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Joda Kavortnik; upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Zelaznikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tancher, 2327 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Kridmančić, 13111 N. Arlington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2423 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 23, Strabane, Pa.

BOJNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Čuvak, predsednik, 2627-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.

Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

KAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Grana, Kaša, za Jugoslov. Frank Klus, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadsorni odbor:

Paul Berger, predsednik 2653 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Kavortnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Eaje, 3449 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; John Ovan, 2659 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Ollp, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 5233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI! — Korrespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA FIRMA, ki se nanaša na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE KADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote yabže se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadsornega odbora, čigar naslov je spodaj.

Vsi prisrli na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Zelaznikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, nasnanja, oglaš, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom, jednoto, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

ček, trgov, uslužbenka, rodom iz Mosteca pri Brežicah, ki je v zadnjem času stanovala v Ljubljani na Rimski cesti šte. 28.

RAZNO

Radio s dna morja. — Brezšični brojarji in telefon kaze zadnja leta ogromne uspehe. Povsod ga se uporabljajo v tehniki. Zadnje čase se je posrečilo, vzpostaviti brezšično telefonsko zvezo s vlaki v polnem diru. Šli so še dalje in poskušali ustvariti zvezo med suho zemljo in potapljači na dnu morja. Poskus se je obnesel in je upati, da se bo še izpopolnil v zanesljivo sredstvo za sporazumevanje z ljudmi pod vodo.

Dne 9. oktobra zvečer se je spustil potapljač Harmatorf pri Helgolandu 30 metrov pod morsko gladino. V akafandru je imel občutljiv mikrofon. Telefonski valovi so prišli potom čle do ojačevalca na krovu parnika, a katerim je bil potapljač v zvezi, od koder jih je telefonski kabel prenesel a Helgolanda v Hamburg. Iz telefonske centrale v Hamburgu so šli potem valovi do brezšične postaje, ki jih je nato oddajala na vse strani. Tako so potapljača prav dobro slišali v Nemčiji, Angliji in Skandinaviji. Tudi obratno je Harmatorf dobro slišal govorico v Berlinu. S potapljačem je govoril ravnatelj Nordijske brezšične družbe in ga vprašal, kake vtise ima na dnu morja, in Harmatorf mu je takoj odgovoril.

Zanimivi razgovor, ki vsebinsko alcer ni nič posebnega, ki pa je valed svoje tehnične fantastike izredno zanimiv, so v Berlinu slišali naravnost izvrstno, kot da bi bil potapljač oddaljen le par kilometrov.

Gospodinjski kotiček

Kaj je "mercerized cotton"?

Mnoge gospodinje ne vedo razlikovati med takozvanimi "merceriziranimi bombaževinami" (mercerized cotton goods) in omini tkaninami, katere se bližajo, ker so obdelane z nekimi Rejavičimi zmesi. "Paper cambrie" je primer blaga z bleakom valed kija (paste). Umetna svila ali "rayon" je bolj bližnja blagu kot obe imenovani tkanini. Je torej nekaj drugega kot mercerizirana bombaževina.

Pred mnogimi leti je John Mercer, po katerem se proces imenuje, odkril, da, ako se bombaževno predvilo ali blago za kratek čas vtaplja v močne razto-

pine luga in potem opere, neutralizira in posuši, isto postane jako močnejše. V sadnjih letih pa so iznašli, da, ako se ta proces pravilno regulira, tkanine se postane le močnejše, marveč sado bi večji leak. Mercerizacija torej prispeva ne le k trpečnosti, marveč tudi k lepoti bombaževine. Danes se prodaja mnogo vrst bombaževih tkanin, v katerih je vse blago močnejše in bolj bližje mercerizirano predvilo v obliki podolgastih ali križastih prog in drugih podob. Nekatera imed hajbolj znanih merceriziranih tkanin so: batist, mull, damask, foulard, saten, venetian in poplin. Vsaka imed teh tkanin je dobra za nekakoro svrhe; tako se na pr. fine in jako tenke mercerizirane bombaževine, kot je batist, vporabljajo za spodnja oblačila in za dače objekte, dočim teže tkanine služejo za podlogo (lining) ali pa za hišne potrebe. — F. L. I. S.

ISCE SE

Jakob Theniksmann, za katerega bi rado vedelo društvo "Zarja Svobode" št. 278 S. N. P. J. v Leadville, Colo. Če kdo rojakov ve za iskanega, naj mi javi na spodnji naslov, za kar se že naprej zahvaljujem. Ako pa iskanji sam čka te vrstice, naj se zglaši na: Joseph Graden, tajnik, Leadville, Colo. Box 100.

Ali želiš znati pravilno pisanje in čitanje angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

RAD BI IZVEDEL

za Majka Frigel doma iz Brezja, fara Velika Dolina. Čul sem, da se nahaja v Clevelandu, O. Rojake prosim če kdo ve za njegov naslov, da mi to sporoče, ako bo pa sam ta oglaš čital naj se meni takoj javi na naslov: Jakob Pač, P. O. Box 116, Casaville, W. Va. (Adv.)

LEPA PRILIKA ZA SLOVENCA ALI HRVATA.

Na prodaj je posestvo v sredini slovensko-hrvatske naselbine v Milwaukee, Wis., sestojalo iz gostilne, brivnice, krojašnice, S dvoran za soje itd. ene velike pisane dvorane s odroma ter popolno opremo modernih kuhin in rasvetiljav, telovadnice in stenojanja. Proda se poceni radi boleznii v družini. Dohodki nad \$5.000.00 na leto brez gostilne. NATL. SERVICE BUREAU, 458 National Ave., Milwaukee, Wisconsin. (Adv.)

Ivan Zarec:

IZ LJUBEZNI

(Is romana "Zmota in konec gospodične Pavle".)

(Dalje.)

Pavla je v zadregi obrnila pogovor drugam.

Po tem obisku jo je prvič začelo skrbeti, ali ni prišla že v jezike. Jerinu je pisala vroče pismo.

Namesto odgovora je prišel Jerin sam. Zaradi neke nalezljive bolezni med otroki je oblast ustavila šolaki pouk.

Povedala mu je vse in odkritosrečno.

Mladji profesor je nekoliko poblede, potlej pa se je smehljajal:

"Saj se ne čudim, da je tiščal za teboj," je dejal, pijoč z željnimi očmi njeno razevelo in zoročeno lepoto.

Pavli se je zvalila težka mora s srca. Od ljubezni in hvaležnosti so se ji orosile velike jasne oči.

"Ali me imaš res še rad?"

"Moja ljubezen ne bi bila vredna nič, če ti ne bi zaupal." Raket ji je preprosto in mirno.

To je Pavlo zabolelo; zakaj spomnila se je, da je bila nanj večkrat skoraj že pozabila.

"Vidiš, Pavlica moja, zmerom sem mislil na te," ji je odkrival svoje blago srce. "In odločil sem, da boš v kratkem moja draga žena — če še tako misliš," ji je poredno pobožal zardelo lice, ki se je hotelo skriti na njegovih prsih.

"Oh—" je zahtela; v tistem vzdihu je bila neskončna radost.

Ko je doktor Jernejčič zvedel, da je prišel Jerin, ga je brž obiskal. V Mali Studenec se je pripeljal prazničen, lep in dobre volje, kakor bi prišel vabiti v svoje govorilne prahi.

Jerin je bil precej presenečen, vendar ni z nobenim trenom očel izdal, kar je vedel o Jernejčičevih obiskih pri Pavli.

Doktor je tako pogosto hodil v Mali Studenec, da se je z Jerinom prav sprijateljil. Oba go-

spoda sta večkrat obiskala Pavlo. Vsi trije so bili nadvojvodi in srečni, posebno Pavla, ki se ji je dobro zdelo, da ima rada oha.

Ob tih večerih uri so posedali v hladni vrtni senčnici z družici in nadučitaj, Groznika, Groznice in Brigite, kakor takrat, ko so se prvič videli.

Kje je gospod Slabe?" se je domislil Groznik.

"Pred kratkim je bil v sodni praksi, pa je moral odnehati, ker je nevarno zbolal."

"Zbolel?" se je začudil Jerin.

"Na orožnih vajah lani se je bil prehladil. Pijuča. Zdaj se zdravi doma na Gorenjskem."

"Škoda bi ga bilo," je dejala Groznica.

Ali bolni Slabe jim je bil predaleč, da bi bili še dosti govorili o njem. Zabava jim je šla tudi brez njega.

Prvo in glavno besedo je imel Jernejčič. Doživljal je čudovitih in veselih dogodkov in pripovedovati jih je znal živo in nazorno.

Pavla ga je pohvalila, da pripoveduje lepo in gladko.

Ko je govoril, je gledal le njo kakor bi pripovedoval samo njej. V pripovedovanju je vpletel zares lepe in plemenite opise, da ga je človek rad in lahko poslušal.

"Oženili bi se," se je vtilkala Groznica. Jezilo jo je, da jo zgovorni doktor še pogleda komaj, čeprav je vanomer z obema rokama segala v las, kar je vedela, da ob taki kretnji zakipi vaa njena kožata obilnost.

"Oženili bi se; pri vas ženi ne bi bilo dolgočasno," je ponovila in obstala v svoji kretnji, kakor bi ga hotela opozoriti nanjo.

"Saj bi se, pa se ne morem," se je po silni namehnili.

"Ali se vam je kje zapelo?" se je smejal Groznik.

Brigita ga je grdo pogledala in na dušek izpila velik napitni kozarec vina.

"Ne morem se, ker zmerom zamudim," je akoraj jezno odgovoril odvetnik.

"Zato ni nikoli prekasno," je ugovarjal nadučitelj in si počasi iztrkaval pipo.

"Tista, ki bi jo rad dobil, me ni marala, ker me je bil prehitel že nekdo drugi. Saj pravim: zamudil sem."

"Kdaj je to bilo?" je hotela vedeti Groznica in se mu je zagledala v nekoliko zardeli obraz.

"Se v mestu, gospa," se je namehnul; oči so mu hodile po obrasih, na Pavlinem se tokrat niso ustavile. "Takrat sem bil še zelo mlad; mlad in živ, neugnan in zdrav, da sam nisem vedel, kaj bi z močjo in mladostjo, ki sta mi pokali in vrela po žilah."

"O, saj ste še zdaj prav mladil," ga je zadrževala Groznica.

"Hvala," se je naklonil, segel po kozarcu in željno pil. Potlej je nadaljeval:

"Punka je bila zelo lepa in zelo blagega srca. Zvedil sem se z njo, tudi v očeh sem ji videl, da me ima rada, ali ženina si ni dala iziniti iz srca. Tako sem moral odnehati jaz; večni zamude, kakoršne sem."

"Čisto pravilno," je polglasno šela Pavli.

"Čisto napačno, gospodična," se je razburil. "Napačno, ker je kljub vsemu nisem znal pridobiti. Morda bi bila morda srečna, — s tistim drugim ni bila."

"Morda ste bili tega krivi sami?"

"Kriv sem bil, ker sem bil malodušen in obziren; kriv sem bil, ker nisem umrl, ko sem jo spoznal. Zakaj moja ljubezen je dušila njeno zakonsko ljubezen. V arcu ji je tiel far mojih snubskih oči. Toliko sem bil kriv. Ali sem pa bil zares kriv, ne verjamem. Ali če sem bil kriv jaz, je bila kriva tudi ona sama. Zakaj mi ni takoj razločno odkimala?"

Pogled mu je spet šel od obraza do obraza, na Grozničnem je obstal.

"In tako ste obupali?" se je začudila.

"Kasneje se mi je sreča še enkrat namehnili, pa samo prav od daleč. Morda zato, ker je bila devica še mnogo, mnogo lepša. Njena lepota mi še gori v arcu in ne bo mi umrla do moje zadnje ure ne."

Nenkrat je utihnil kakor bi se šele zdaj zavedel, da je preveč govoril in preveč povedal.

"To ni nič," se je smejal Groznik in mu je natočil.

"Saj res: pijmo!" je vzkliknil doktor. "Pijem na zdravje in srečo nedosežne ljubezni!"

"Pijmo — to je beseda!" je vpila Brigita in se je smejala. "Kaj bi z ljubeznijo? Ob nji se človek samo užeja. Mi smo pa mi!"

Pavline oči so se akrivale, roke so ji urno mečkale žepni robee. Mislija je, da jo, vsi gledajo. Najbolj se je bala Ivanovega pogleda.

Ali Ivanov pogled je bil čisto miren.

Tudi vsi drugi so spet verno poslušali Jernejčiča.

"Ljubezen je življenje, pravijo," je modroval. "Jaz bi dejal, da je trpljenje. Vse sladkosti, ki jih ima ljubezen, ne odtehta, ne poplačajo muk, ki jih človek mora prestatati zaradi nje. Človek človeka v ljubezni samo trplji. Se Bog tepe tistega, katerega ima rad!"

"Dobra je ta!" se je smejala Brigita.

(Konec prihodnjik.)

Lois Dagar:

JESEN

Krasnega popoldne me je pot vodila v mal, čarjiv gozd. Solnce je sijalo akoraj z jasnega neba, tu pa tam je bilo opaziti blede neznatne meglice, ki so se izgubljale na širnem nebesnem okoku. Solnčni žarki so se bili upri navpično v strmo stran griča, katere je pokrita s košatimi bukovimi drevesi. Tihota je vladala po čili soseski, celo najmanjši šum je bilo slišati zelo razločno. Kadar je nežni vetrič potegnil akori vejevje, na kojem so viseli rdeče-rumeni listi, je bilo videti na tisoče listov plesajočih v vrtincu, padajočih nekotno na mehka vlažna tla. Vonj zrelih listov je nehoté vabil obiskovalce, da deli z njimi mehko postelj.

Zares! Vsaka letna sezona ima svoj čar in pomen, toda jesenska se mi zdi najodpadljivša.

Ob hostnem robu stoji kmečka hiša. Krog bivaliča je vsepolno sadnih dreves, polnih zlatega sadja. Veje dreves ječe pod težkim bremenom, drevesa ihtijo — prosijo kot bi bila živa bitja iz krvi in mesa, plakajoča iz dna notranjosti —

"Pridi! Olajšaj nas! Trudne smo in izčrpane so nam življenske moči." Odmev v duši odgovarja z krepkim glasom:

"Nikar! Ne kvari lepote in kinča, ki ga je vsemožečni vkleal v Naravo."

Solnce se potaplja na dalnem zapadu, zadnji žarki pozdravljajo val rdeče-rujavega gozdiča. Zlato-rumeno sadje se kopa v zlatih žarkih. Govod na pašniku povzdiguje glave proti solncu, kot bi hotela reči:

"Ura je došla, proti hlevu nam je treba."

Farmer popravlja brano, izpreže konje in pada se proti domu.

Mračni se, v ozračju postaja vlažno. Še nekaj minut in noč razprostre svoja temna krilca. Dan je šel v večnost.

Narava je resnica, najkrajšejša slika našega življenja.

NAROČNIKI POZOR!

Zaumenje (Sept. 30. 1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

(Dalje.)

Ko je bil zopet na nogah, mu je prst lepela na licih, med lasmi in s krvjo podplute oči so iskale Marte. "Kakor bi iz zemlje vstal," se ji je mešalo v glavi; omotena od vina se je lahko smehljala in ni mogla odtrgati pogleda od fanta, zamazanega s črno prstjo.

Umili so ga z vinom; ves dišeč po njem in zemlji se je nagnil k njej: "Marta, lepe so vaše oči!"

"In vaše so divje lepe," je izustila skoro nevede.

Sledila sta odhajajočim. Molče sta hodila in le njene oči so se naskrivaj kradle vanj. V mislih pa ji je zvenelo: "In pozabite, da ste... vi veste le, da raste drevo, da je zemlja vroča, da so zvezde vroče."

"In v mojem arce je vroče, oh kako vroče," so se smehljale ustnice v prvi sreči po težki zimi.

Doma pa je odprla okno, strmela v nebo, a sprostrla roke v sladki omamljenosti: "Mati, blagoslovljena mati, reši, reši me, jaz gorim. Saj norim, mati. Zvezde gredo."

Skrila je svoje vroče telo pod odejo, le široko odprte oči so strmele v bleščeče zvezde. Ko jih je zatisnila trudnost, je vatala pred njimi podoba Damjanova, zamazanega z zemljo.

9.

pustila se mu je, da jo je objel. Opojnost noči je dihala iz njegovega naročja, valovi telesa so ji zameglili pogled in pogrezala se je v strastnih vonjavah trav.

"Ne morem. Damjan, ne morem," se je branila.

Zamrle so njegove roke, omahnila je nazaj in široko odprte oči so se bale neba.

"Govori, zakaj ne moreš?" Nad njo je vrelo, kakor iz žive zemlje. Dvoje src se je čulo biti sredi onemlele zemlje.

"Marta, ali veruješ?"

"Verujem." Tresoca se kot bilka je odgovarjala.

"In če veruješ, poljubi me, Marta, pekoče so tvoje oči, tvoje grudi se mi smehljajo. Zvezde gredo nad nama. Na mestom tam spodaj je sprostrlo nebo baldahin miru. Ti pa si vroči val zemlje, ki ga ljubim."

"Odpusti! Ne morem!"

"Marta, globoko diše noč, vse čaka, rojstvo človekovo se približuje. Marta!"

"Moj bog, moj bog, Damjan, odpusti, saj ne veš, kaj govorim."

"Marta, moje besede so živa vera in strast."

"Damjan, ne pregrešil se nad novim telesom. Saj je tvoje, a duša ni tvoja!" Vzpela se je sredi hriba. Tresoca se je vpirala svoje blazne poglede, odkoder je prihajala tema. Sredi nje je zagledala njegov obraz, ki se mu je prvič vrgla v naročje. Bliza se ji in jo s s tistim pogledom, pred katerim je umirala njena ljubezen. Od bolečine se je zvilo telo, stisnila jo je strahna slutnja, težka in mračna, da bi zarjula od groze. Brezmislna usoda je bila v tej slutnji, razodela se je, kakor se zvezda utrta in spoznala je svojo bit in svojo pot. Branilo se je telo, čeprav željno, silno željno.

Na vratu jo je speko. Umikala se je pred njim, toda krepko so jo objemale roke in dvoje teles se je rvalo sredi tišine. Vroč duh jo je omamil in ji posušil besede. Unoda, braneča telesu, je že bežala in kar drhtele so njegove roke, čuteče, kako reva omaguje. Je bila prešajna. Tisti hip je sova plula nad njima, zvijačima se v klopčicu na zemlji.

Ze so stekleno blestele oči. Tedaj se mu je z vso strastjo izvila.

"Damjan, ne morem, jaz sem njegova."

"Njegova?" Kakor ostrmi zemlja pod solničnim mrkom in neri žival, tako so mu upadle roke in je bolečina zadržala grio.

"Njegova?"

"Njegova! Preveč sem bila varana, Damjan. Odpusti. Morda pride čas, ko te bom ljubila. Nocoj pa te prosim, če me ljubiš, ne greši nad menoj. Ne greši!"

Strasti so umrle in duša, rešena usoda, je izpregovorila. Do jutra mu je pripovedovala vso zgodbo, sedečemu molče poleg nje.

Hladen dih, rožnato obzorje ju je zdrnilo. Šla sta molče. Pri studencu sta izprala aldeve noči. Skrijanec je ravnokar vzpuhnil in ji vdihnil veselo misel.

"Ljubi me, ljubi me, Damjan!" In ni se več spomnila Kristofa.

Damjan je zavil v kavarno, ko sta se poglavila. Inženir je pripovedoval veselo zgodbo in jasno je bilo, da ga je Ana zaljubila.

Vprašali so njega: "Kje si hodil to noč?"

Med amehom je razodel svoje robinzovanje.

"S kom?"

"Ne povem," se je muzal. Pa ga je spekel sram in domov grede se je zaklel: "Moja bo. Čisto gotovo!"

10.

Išče moš ženo in žena moša, kakor je zapisano v avetem pismu: "Ti boš njen gospod, a ona bo tebi pokorna."

Tako se mu je Marta v prvih, vročih dneh poletja vdala in zanosila.

Damjan je v urah ganutja sumil sebe, da ljubi Marta zavoljo strasti njenega telesa. Ona pa ga je ljubila vsega, kakršen je stal pred njo in razpredel svoje sanje, za katere je vedela, da bodo zanj grenko trpljenje. Z nepojmljivo slastjo je sprejemala to breme, ker je v bližini srca kililo njegovo seme.

Spoznala je, da ji ni hvaležen za vso njeno vročo ljubezen, a še bolj iz srca mu je je nalivala. V urah bridkosti si je priznavala, da beži pred njo z vso mehko in rahlostnostjo. Tiho ga je klicala nazaj.

(Dalje prihodnjik.)

DA SKUHAS DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v saloti hlad, hlad, hladno in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Groceries, sladkarije in v prodajalno šolemanino damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijo na:

FRANK OGLAR,
6491 Superior Avenue, Cleveland, O.

Ali vas nagljuje KAŠELJ?

Zadovoljeni odjemalci priporočajo

Severa's Cough Balsam.

Idealno zdravilo zoper kašelj; prijetno, uspešno in zanesljivo.

Cena: 25 in 50 centov.

Hitro odpravi zoper akutni prehlad so

Severa's Cold and Grip Tablets.

Cena 50 centov.

Ta dva zdravila so najbolja odprava v slučajih kašlja, prehlada in hripavosti.

Zahtevajte najgornj pri lekarju.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"Ne in ne!"

Zvečer pa je šla.

Nad gozdom so pokojno žarele zvezde, strmele v dva človeka, ležeča drug poleg drugega v mehki, zametasti travi. Molčala so drevesa. Med njima in nebem pa ni plaval mir; neizgovorjene besede veselstva so oživele, arce človekovo jih je slutilo, zapiralo oči in plaho utripalo.

Marti so blestele oči, nepremično je ležala, le grudi so dihale. Sama ni vedela, kako jo je gvozil v to samoto in zakaj mu je pokorno sledila.

Cutila je poleg sebe vroče ustnice, proseče poljuba.

"Ne morem!" je šepnila od strahu.

"Ljubim te, Marta. In ti?"

Ni odgovorila, ker je telo lagalo duši. Pre-

pušila se mu je, da jo je objel. Opojnost noči je dihala iz njegovega naročja, valovi telesa so ji zameglili pogled in pogrezala se je v strastnih vonjavah trav.

"Ne morem. Damjan, ne morem," se je branila.

Zamrle so njegove roke, omahnila je nazaj in široko odprte oči so se bale neba.

"Govori, zakaj ne moreš?" Nad njo je vrelo, kakor iz žive zemlje. Dvoje src se je čulo biti sredi onemlele zemlje.

"Marta, ali veruješ?"

"Verujem." Tresoca se kot bilka je odgovarjala.

"In če veruješ, poljubi me, Marta, pekoče so tvoje oči, tvoje grudi se mi smehljajo. Zvezde gredo nad nama. Na mestom tam spodaj je sprostrlo nebo baldahin miru. Ti pa si vroči val zemlje, ki ga ljubim."

"Odpusti! Ne morem!"

"Marta, globoko diše noč, vse čaka, rojstvo človekovo se približuje. Marta!"

"Moj bog, moj bog, Damjan, odpusti, saj ne veš, kaj govorim."

"Marta, moje besede so živa vera in strast."

"Damjan, ne pregrešil se nad novim telesom. Saj je tvoje, a duša ni tvoja!" Vzpela se je sredi hriba. Tresoca se je vpirala svoje blazne poglede, odkoder je prihajala tema. Sredi nje je zagledala njegov obraz, ki se mu je prvič vrgla v naročje. Bliza se ji in jo s s tistim pogledom, pred katerim je umirala njena ljubezen. Od bolečine se je zvilo telo, stisnila jo je strahna slutnja, težka in mračna, da bi zarjula od groze. Brezmislna usoda je bila v tej slutnji, razodela se je, kakor se zvezda utrta in spoznala je svojo bit in svojo pot. Branilo se je telo, čeprav željno, silno željno.

Na vratu jo je speko. Umikala se je pred njim, toda krepko so jo objemale roke in dvoje teles se je rvalo sredi tišine. Vroč duh jo je omamil in ji posušil besede. Unoda, braneča telesu, je že bežala in kar drhtele so njegove roke, čuteče, kako reva omaguje. Je bila prešajna. Tisti hip je sova plula nad njima, zvijačima se v klopčicu na zemlji.

Ze so stekleno blestele oči. Tedaj se mu je z vso strastjo izvila.

"Damjan, ne morem, jaz sem njegova."

"Njegova?" Kakor ostrmi zemlja pod solničnim mrkom in neri žival, tako so mu upadle roke in je bolečina zadržala grio.

"Njegova?"

"Njegova! Preveč sem bila varana, Damjan. Odpusti. Morda pride čas, ko te bom ljubila. Nocoj pa te prosim, če me ljubiš, ne greši nad menoj. Ne greši!"

Strasti so umrle in duša, rešena usoda, je izpregovorila. Do jutra mu je pripovedovala vso zgodbo, sedečemu molče poleg nje.

Hladen dih, rožnato obzorje ju je zdrnilo. Šla sta molče. Pri studencu sta izprala aldeve noči. Skrijanec je ravnokar vzpuhnil in ji vdihnil veselo misel.

"Ljubi me, ljubi me, Damjan!" In ni se več spomnila Kristofa.

Damjan je zavil v kavarno, ko sta se poglavila. Inženir je pripovedoval veselo zgodbo in jasno je bilo, da ga je Ana zaljubila.

Vprašali so njega: "Kje si hodil to noč?"

Med amehom je razodel svoje robinzovanje.

"S kom?"

"Ne povem," se je muzal. Pa ga je spekel sram in domov grede se je zaklel: "Moja bo. Čisto gotovo!"

10.

Išče moš ženo in žena moša, kakor je zapisano v avetem pismu: "Ti boš njen gospod, a ona bo tebi pokorna."

Tako se mu je Marta v prvih, vročih dneh poletja vdala in zanosila.

Damjan je v urah ganutja sumil sebe, da ljubi Marta zavoljo strasti njenega telesa. Ona pa ga je ljubila vsega, kakršen je stal pred njo in razpredel svoje sanje, za katere je vedela, da bodo zanj grenko trpljenje. Z nepojmljivo slastjo je sprejemala to breme, ker je v bližini srca kililo njegovo seme.

Spoznala je, da ji ni hvaležen za vso njeno vročo ljubezen, a še bolj iz srca mu je je nalivala. V urah bridkosti si je priznavala, da beži pred njo z vso mehko in rahlostnostjo. Tiho ga je klicala nazaj.

(Dalje prihodnjik.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in ghide, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenškem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNISKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.